

public plays

offentlig arena för aktivitet

Kandidatuppsats inom landskapsarkitekturprogrammet 2007

SLU Alnarp, Fakulteten för Landskapsplanering, Trädgårds- och Jordbruksvetenskap

Titel: PUBLIC PLAYS offentlig arena för aktivitet

Tävlingsbidrag i EUROPAN 9, 2007

Tobias Starck, Evelina Stjernfeldt, Klara Wallby

Handledare: Tiina Sarap, Fakulteten för Landskapsplanering, Trädgårds- och Jordbruksvetenskap

Biträdande Handledare: Niels de Bruin, White Arkitekter, Malmö

Peter Siöström, Stadsbyggnad, Institutionen för Arkitektur och Byggd Miljö, LTH

Examinator: Ann Bergsjö

Foto och bildmaterial är, där inget annat anges, författarnas egna.

Tack till Tiina Sarap, SLU Alnarp och Peter Siöström, LTH för de inledande diskussionerna kring hållbarhet och om att tävla i arkitektur. Vi vill rikta ett stort tack till Niels de Bruin, White Arkitekter i Malmö, som stälde upp som gruppleddare i tävlingen och för hans stora engagemang och handledning under resans gång. Tack till Åsa Bjerndell, White Arkitekter i Malmö, som var med under handledningstillfällena av eget intresse.

”Människan leker bara när hon i ordets fullaste benärkelse är människa, och hon är helt och hållet människa bara när hon leker”

Johan Huizinga, 1938, Den lekande människan,

Abstract	Public arena for activity	4
Inledning	Bakgrund	5
	Tema: hållbarhet	5
	Kontext	6
	Handslaget	8
Processen	Bilder från ritbordet	10
Koncept	Metod	12
	Nackaringen	13
	Aktivering	14
Struktur	Rörelse	16
	Strukturella huvuddrag	17
	Plan	18
	Snitt	19
Reflektion		20
Källor och litteratur		21
Bilaga 1	Tävlingsbidrag plansch 1-3	22
Bilaga 2	Tävlingsunderlag	25

public plays

abstract

This project is a contribution in the debate of sustainable city planning. The conceptual ideas in this project can be used on many places and are here applied on the center of Nacka, outside of Stockholm. The essay is based on an entry in the competition European 9, advertised by European in collaboration with the municipality of Nacka. The theme of the competition is “sustainable city and public space”.

The discussion of the sustainable city is a very wide subject which needs to be narrowed to suite the context of Nacka. In this project, focus lies on the individuals. The city being a reflection of its inhabitants, we believe that a healthy lifestyle creates a healthy city. Active inhabitants creates opportunities for an active city. In the project the activity of the people forms the design of the environment. The environment will then encourage people to engage in outdoor activities, leading to increased physical and mental health. Healthy people do good at work and in social life, thus an active lifestyle leads to economical and social sustainability. By examine these questions and finding a spatial solution for the area, we raise an issue in the debate of what might form a sustainable city.

A vision of an active and healthy city is timeless and unaffected by political changes. Through an activation of public space, everyone is part of creating a streetlife. Streetlife is important as an arena for people to meet, people from different groups who seldom meet in other situations.

What does the design of the active outdoor environment look like? How is it possible to create an environment that makes people play?

To make spontaneous activity possible, there has to be space for it in the everyday environment. To create these spaces, the usual sporting area has to be broken down into smaller areas. These smaller areas have to advertise that they are meant for activity and open for everyone. We want to encourage activity by giving the areas a distinctive shape - the shape of a circle. Being a hybrid space, one area can invite to different kinds of activities. Markings on the ground, different materials and so on, will further stimulate to a variety of activities.

To get movement in the area, magnets, such as the school, the tube (in the future), the shopping mall Forum and the sport arenas are used. The streets are placed in a way that will assemble people rather than spreading them out. The structure of the area is a sustainable framework that can remain though houses and blocks may change over time.

Since the area is situated in the central part of Nacka there is a high level of urbanity. Within the area there is also valuable nature that is kept. The exploited areas therefore have to be quite densely built-up. The new part goes well together with the surroundings, taking into consideration the qualities of Ryssbergen and the sea. This is our proposal on how to give Nacka an urban node without removing the existing qualities.

Det här projektet är ett inlägg i debatten om hållbar stadsplanering. Projektets bärande idéer är applicerbara på flera platser men som belysande exempel används Nacka centrum, en förort till stockholm med hårt exploateringstryck. Uppsatsen baseras på ett tävlingsbidrag till European 9, som har som tema “sustainable city and public space”.

Diskussionen om hållbarhet är ett brett ämne som behöver specificeras och konkretiseras för att bli relevant i den här kontexten. Projektet fokuserar på individen, och på en vardaglig tolkning av begreppet. Vi anser att staden är en avspeglning av sina innevånare och att en hälsosam livsstil skapar en hälsosam stad - aktiva människor ger en aktiv stad. Det är den mänskliga aktiviteten som ska styra utformningen av de offentliga platserna och designen ska i sin tur uppmuntra till aktivitet utomhus och på så sätt ge en ökad mental och fysisk hälsa. Med det resonemanget anser vi att en hälsosam och aktiv livsstil ger spin off-effekter på arbetsliv och sociala kontakter och därmed skapar en hållbar livsstil i en hållbar stad. Genom att undersöka dessa ställningstagande och titta på vilken fysisk form detta kan ta i en urban miljö, ställer vi frågor om hållbarhetsresonemang och hur debatten kan föras på olika nivåer i planeringen.

En hållbarhetsvision baserad på en aktiv livsstil är tidlös och opåverkad av politiska svängningar. Genom att aktivera det offentliga rummet är alla delaktiga i att skapa gatulivet och stadslivet; detta som en viktig arena för möten och interaktion med staden och människor emellan.

Hur ser då en aktiv stadsmiljö ut? Hur kan man genom en designhandling skapa en miljö som får människor att vilja leka? För att spontan aktivitet ska uppstå måste det finnas utrymme för detta i den vardagliga miljön. Ett led i att skapa dessa platser är att bryta ner sportytor i mindre enheter, integrerade i stads miljön och tydligt signalerande att de är öppna för aktivitet och användning. Vi ger dessa ytor en distinkt gemensam form - en cirkel- i varierande storlek och karaktär.

Vi skapar rörelse genom området genom att identifiera platsens magneter, och placera stråk som sammanlänkar dessa på ett sätt som samlar trafik snarare än att separera. Strukturen skapar ett hållbart ramverk för stadsbilden som kan tåla att staden växer och utvecklas över tid

Eftersom projektområdet ligger centralt placerat I Nacka har vi valt att ha en hög stadsmässighet och täthet i de områden vi har exploaterat. Det gör att de delar i området som har höga naturvärden kan lämnas öppna. Platsens nya urbana struktur länkar samman med omgivningarna och relaterar till Ryssbergen och havet. Förslaget ger Nacka en urban nod utan att kompromissa med de befintliga kvaliteterna på platsen.

public plays

inledning

bakgrund

En ung kreativ man som tillfrågades om varför han och hans vänner föredrog aktiva hobbies svarade koncist: ”Man får större underhållningsvärde per tidsenhet.” (...) Man rör på sig hela tiden. Landskapet runt omkring en är omväxlande; världen breder ut sig. Man kan stanna och betrakta utsikten eller fönstershoppa eller samtala med människor längs vägen eller ha en djupare diskussion med en vän samtidigt som man promenerar sida vid sida, eller så kan man gå ensam och låta sina tankar vandra fritt.

Richard Florida, 2006 Den kreativa klassens framväxt, Udddevalla, , sid 223

Arbetet är baserat på en förfrågan från Nacka kommun om en ny stadsplan för ett område i centrala Nacka. Förfrågan går genom European 9, en europeisk arkitekttävling med c:a 70 olika projektområden i flera Europeiska länder. Nacka är ett av tre svenska tävlingsområden i årets tävling som har som tema Hållbarhet och Offentliga Rum

tema: hållbarhet

Begreppet hållbar utveckling är ett begrepp som ständigt dyker upp i dagens samhälle. Ett begrepp som betyder olika saker för olika sektorer och som kan skapa intressekonflikter, och som måste preciseras i de flesta fallen. Ett begrepp som måste delas upp i olika delfrågor och som behövs analyseras och belysas för att sedan återknytas och bli en del av det ursprungliga begreppet. Världskommissionen för Miljö och Utveckling eller den så kallade Bruntlandkommissionen definierar begreppet med: ”Att utvecklingen tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodoses sina behov”. (*Boverket, Hållbara städer och tätorter i Sverige-förslag till strategi, 2004, Karlskrona, sid. 8*)

Riokonventionen utvecklade begreppet och fastslog att begreppet innehåller fyra ömsesidigt beroende dimensioner: ekologiskt-, ekonomiskt-, socialt- och kulturellt hållbart. (*Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 8*) Det vill säga faller en dimension faller hela begreppet. Inom varje enskild sektor hittar man säkert egna dimensioner som berikar begreppet, till exempel inom stadsplanering och samhällsplanering skulle man kunna lägga till strukturellt hållbart.

En hållbar stadsutveckling är dock inget som bara politiker och arkitekter kan lösa vid sina skrivbord utan alla parter i vårt samhälle, individen, organisationer, entreprenörer och föreningar måste agera. Det här arbetet kan ses som ett inlägg i diskussionen om hållbar stadsutveckling, ur en av många vinklar av problemet.

Arbetet behandlar begreppet hållbarhet ur ett snävt perspektiv som handlar om den enskilda individens vardag och de verkningar det får på utemiljöns utformning. Det i sin tur kan få effekter på andra aspekter av en hållbar utveckling; sociala faktorer framför allt, men även ekonomiska, kulturella och i viss mån ekologiska.

public plays

inledning

kontext

**”Orterna bör satsa på något som passar människorna och platsen-
utifrån historisk, geografisk eller
kulturell bakgrund”**

*Kai Böhme, 2005, Bor vi i samma stad?
- om stadsutveckling, mångfald och rättvisa,
Stockholm, sid.154*

Projektområdet ligger i centrum av Nacka kommun, en nästan helt kommunägd tomt med enbart kommunala funktioner såsom stadshus, sportanläggningar och skolor. Det finns stora odefinierade ytor i området och en stor del av tomten tas upp av sportytor. Avsaknaden av funktionella allmänna platser är tydlig.

Platsen är starkt avskärmad av trafikleder i både norr och söder. Det innebär att omgivande naturområden och bostadsområden känns mer avlägsna än de är. Länkningen av de olika områdena är därför en central fråga i lösningen för platsen. Tanken är att området ska fungera som centrumplats, en samlingspunkt för kommunens invånare med en identitet som är specifik för just den här stadsdelen.

Vy över Nacka: projektområdet med omgivning. Flygbild från tävlingsunderlag European 9

”Vad är det då som skapat detta stora intresse för en aktivare fritid? (...) Kreativt arbete är främst intellektuellt och ofta stillasittande, därför vill kreativa människor ladda sina batterier genom fysiska aktiviteter. Om du tillbringar dina arbetsdagar framför en datorskärm eller en målarduk är det inte så troligt att du vill sitta framför en TV hela din lediga tid. Du vill antagligen mycket hellre komma ut och göra någonting aktivt.”

Richard Florida, 2006, Udddevalla, , sid. 217

I kriterierna för utformningen av platsen ingår placeringen av en tunnelbanestation och lokalisering av cirka 1000 lägenheter och en del andra funktioner. Potentialen finns att skapa ett fungerande centrum med blandade funktioner där ytor för aktivitet har en central roll i utemiljön. I processen har fokus legat på att hitta fungerande stråk, platsbildningar och byggnadsstruktur inom ramen för det koncept vi formulerat. Då området är starkt topografiskt har modellbygge varit en viktig del i skissarbetet, för att förstå och lära känna platsen, men också för att samlas kring i diskussioner och att testa olika lösningar. Modellen har varit användbar för att se hur länkningar och rörelsemönster kan lyftas fram och förstärkas genom en väl fungerande byggnadsstruktur. Utformningen av stadsdelens yttre miljö och offentliga platser är betonad i förslaget. För att lösa strukturen efter dessa förutsättningar har arbetet följt i huvudsak tre principer:

- Tematiska stråk: strukturen bärs upp av tre viktiga stråk med skiftande karaktär; stadsgatan, sportstråket och grönstråket.
- Magneter: platser med stor dragningskraft utplacerad på strategiska platser för att stimulera rörelse genom området. Stråken är sammanbundna med dessa platser. Magnetplatserna bildar även länkar till omgivande stadsdelar, något som spelar en avgörande roll i platsens funktion.
- Aktivitetsplatser: platser för rörelse och aktivitet integrerade i stadsväven. Platserna relaterar i viss mån till huvudstråken men letar sig även in i strukturen så att de alltid är tillgängliga och nära.

Staden med sina publika platser utgör ett ramverk för vad som händer där. Att skapa kvalitativa stadsrum genom att ge dem en specifik visuell kod öppnar för att olika aktiviteter ska kunna ske. Platserna är dynamiska i sin användning trots att formen är styrd. Det är ett sätt att uppmuntra till kreativ användning av stadens offentliga ytor och på så sätt få en demokratisk arena för möten. Begreppet hållbar stad kan inrymmas i den sociala aspekten och människors möjlighet att påverka och förändra blir i det fallet viktig. Förslaget bygger på ett aktivt deltagande från invånarna; människors närvaro i stadsbilden är en minst lika viktig dimension som den byggda miljön.

handslaget

”Att leka eller att bejaka det lekfulla stadsrummet kan för den vuxne individen vara allt från att spela korpfboll till att vara åskådare i en match. Poängen är att stadsrummet ska inrymma aktiviteter som appellerar till det lekfulla, till leken. Det räcker inte med våra institutioner, lekplatser och idrottsarenor. Där leker vi i regel inte, lika lite som vi ”leker” på jobbet.”

<http://www.movium.slu.se/Ledare/lasmer.cfm?31,20070421>

2004 inledde Riksidrottsförbundet en fyraårig satsning på idrottens barn- och ungdomsverksamhet. Satsningen som gick under namnet Handslaget stöddes av regeringen med en miljard kronor. Tanken var att man med hjälp av kommuner, skola och idrottsföreningar skulle aktivera barn och ungdomar genom att bland annat göra idrotts- och aktivitetsytor mer tillgängliga: ”Öppna dörrarna för fler, framför allt inaktiva”. Under det fjärde året skulle 24 miljoner gå till utveckling av anläggningar och aktivitetsytor.

Under 2007 sköts det till ytterligare 500 miljoner under de närmsta fyra åren och Handslaget utvecklades till Idrottslyftet. En av fyra huvudpunkter var: ”Öka tillgängligheten till anläggningar och idrottsmiljöer”. För barn och ungdomars fysiska aktivitet är tillgängligheten en avgörande betydelse, därför finns det skäl att satsa extra på att förbättra möjligheterna till spontanidrott i människors närmiljö, går det att läsa på Riksidrottsförbundets hemsida. Vidare står det: Det måste inte innebära nyinvesteringar, utan kan innebära bättre tillgänglighet på de anläggningar som redan finns idag och som ofta finns i anslutning till skola och bostadsområden. Därför är samverkan mellan skola, kommun och bostadsbolag viktiga.

Med det underlaget har en rad kommuner i landet satsat på så kallade Spontanidrottsplatser i nära anslutning till skolor och bostadsområden. I Malmö finns ett antal exempel, bland annat i Hermodsdalsparken, Gröningen i Sorgenfri och vid Föreningsgatan. Det är positivt att ytor avsätts för nya former för spel och lek men frågan är var den stora skillnaden ligger mellan de traditionella anläggningarna mot de moderna? Är det inte bara en ny institution med givna ramar och mått skapade av oss yrkesmänniskor. En institution som står tom under vissa perioder på grund av den begränsade användningen av ytan och utestänger en stor del av våra städers invånare, oss som inte längre vill titulera oss som ungdomar. Ska vi inte börja se stadsrummet som en stor aktivitetsyta istället? En aktivitetsyta för oss alla utan särskilda ändamål och som lockar till kreativitet och utmaningar.

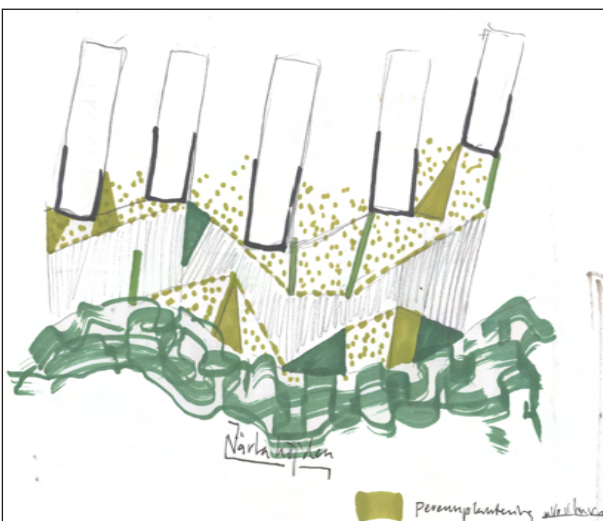
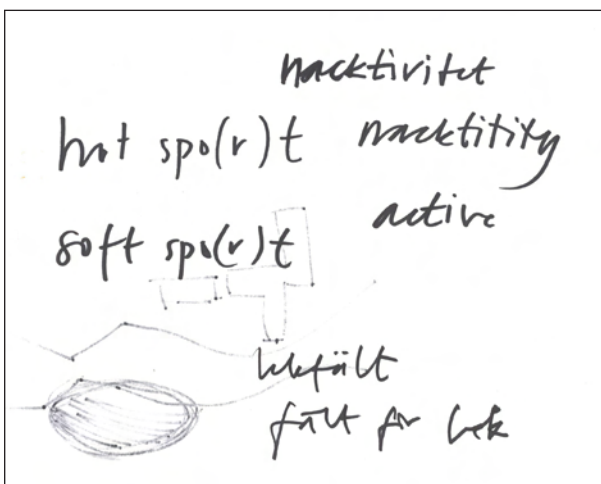
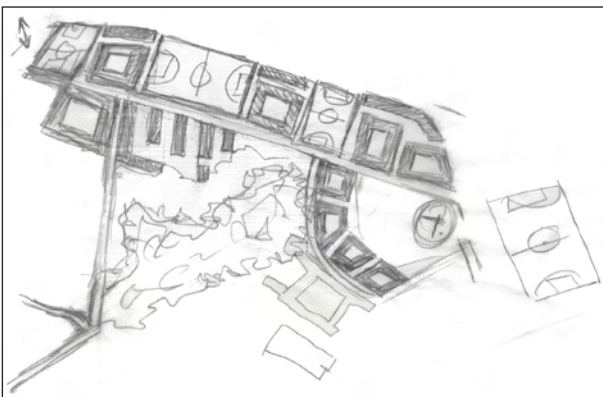
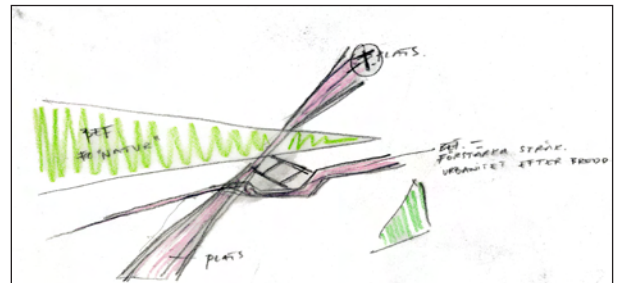
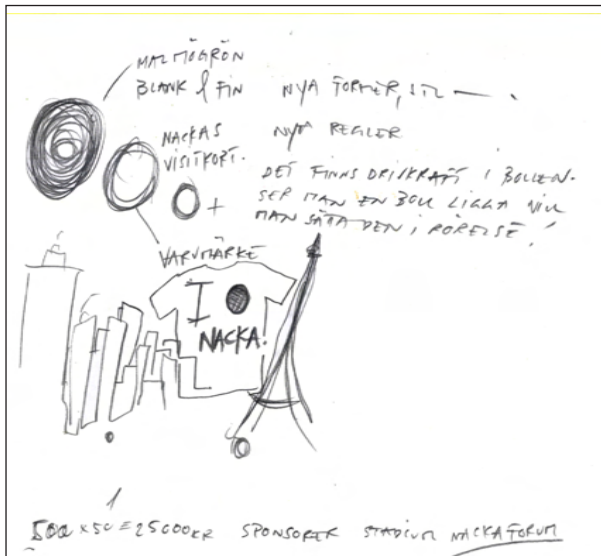
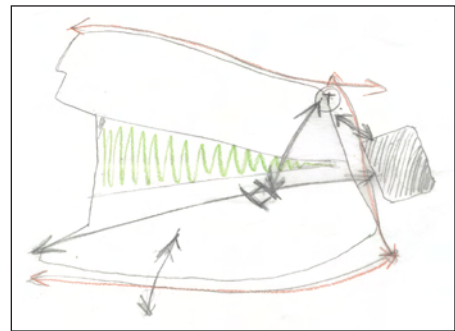

public plays

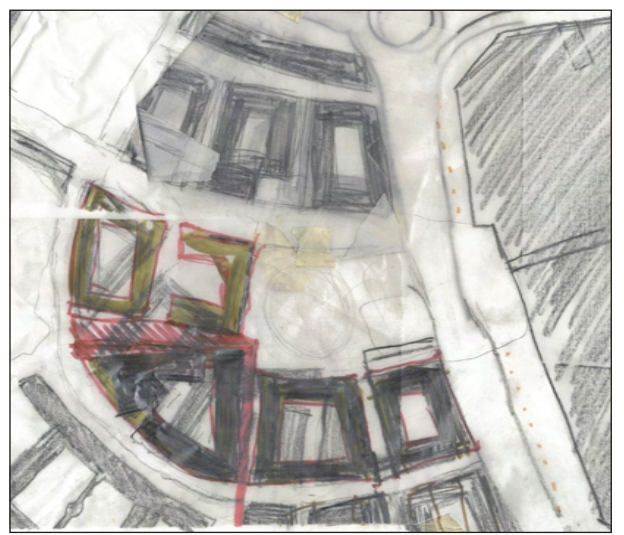
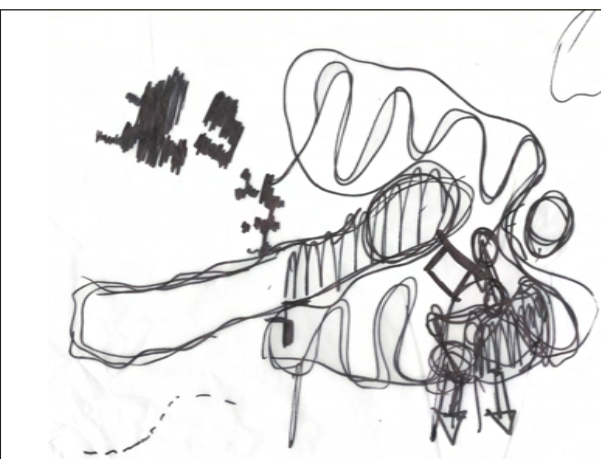
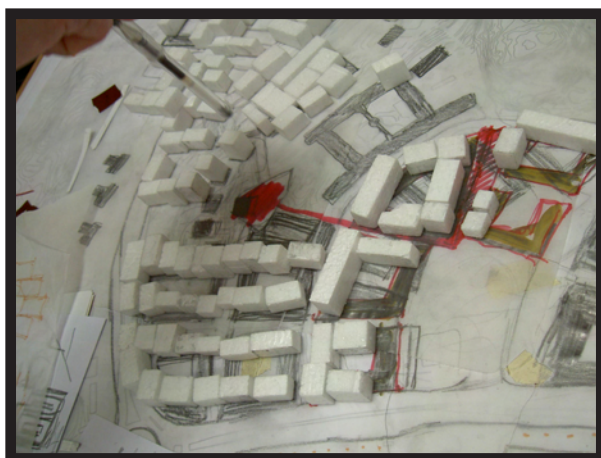
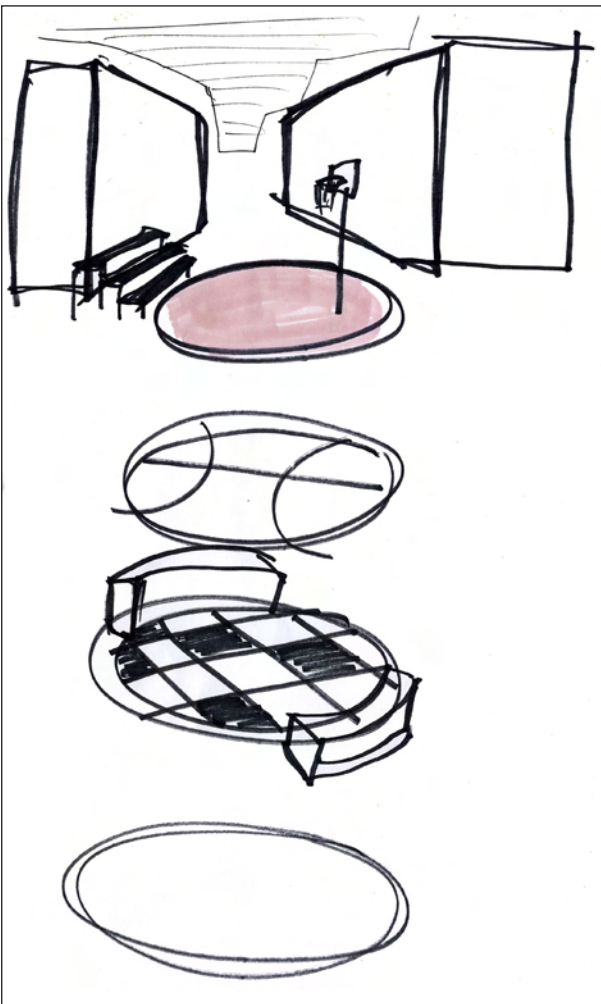
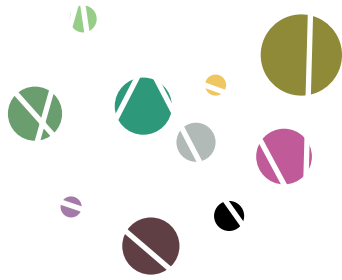
process

public plays

process

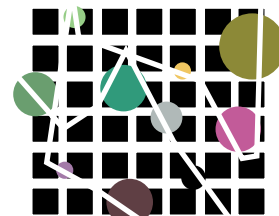

public plays

koncept

Koncept: Public Plays: Aktivitet integrerat i i en stadsmässig struktur som stadens offentliga rum.

metod

”Vår vision är långsiktig. Det betyder att den håller som idé under lång tid och inte behöver ändras utifrån tillfälliga tillstånd som politiska mandatperioder eller ekonomiska konjunktursvängningar.”

Vision Nacka, sid 10. en skrift utgiven av Nacka kommun

”Stadens utemiljö har både estetiska, sociala, kulturella och ekologiska värden. Alla dessa värden bidrar aktivt till människors hälsa och välbefinnande. [...] Har man nära till attraktiva utemiljöer som lockar människor till mer utomhusvistelse och aktivitet så bidrar det till bättre folkhälsa. Dessa miljöer kan bestå av attraktiva parker och grönområden, motionsspår, gång- och cykelvägar, spontanidrottsplatser och lekplatser.”

<http://stadstradsgardsmastare.org/godastaden.htm>, 20070421

”Hälsa är en strategisk resurs och en del av affärslogiken. Det är uppenbart att de promotiva, främjande synsättet som präglar Bunkeflomodellen direkt kan appliceras i ett företag: man fokuserar på vad som gör människor friska och att de mår bra. Människor som mår bra arbetar också bra och trivs på sin arbetsplats!”

http://www.bunkeflomodellen.com/bunke_model_long.aspx sid 2. 070525

Det känns självklart att hållbarhetsaspekten finns med som grund under stadsplaneringsprocessen. För att undersöka på ett djupare plan hur hållbarhet inverkar på stadsplaneringen fokuserar förslaget på en aspekt av begreppet hållbarhet; människan är central i diskussionen om den hållbara staden. Människan är en spegling av staden, liksom staden är en spegling av dess invånare. Aktiva människor skapar förutsättningar för en aktiv och välmående stad. Aktivitet ska få styra utformningen av den yttre miljön i Nacka centrum för att främja invånarnas fysiska och mentala hälsa. Det är huvudsakligen en behandling av social och till viss del ekonomisk hållbarhet.

Sport och fysisk aktivitet är opolitiskt. En vision om en aktiv stad kan hålla över tid och genom regerings-skiftet. Genom aktivitet är alla med och skapar en gatukultur. På så sätt är sport mer demokratiskt än finkultur. Den aktiva platsen, den publika platsen, innebär möten mellan människor från olika grupper. Möten mellan människor som sällan möts i andra situationer.

När en utveckling ska ske i en stadsdel är det viktigt att den sker på ett naturligt sätt som passar platsen och som är lätt för invånarna att ta till sig. Nacka är omgivet av stora grönområden med stor möjlighet till högkvalitativ utomhusaktivitet. Nacka har dessutom en tradition av sport i föreningsliv. I Nacka Centrum är de större sportplanerna samlade till en plats, separerade från övriga funktioner. Det minskar användbarheten och skapar stora ytor som bara är aktiva under vissa timmar på dygnet. Vårt förslag innebär en lösning som väver samman de olika funktionerna till en sammanhängande stadsväv med urbana kvaliteter.

I stadsdelen Bunkeflo, utanför Malmö arbetar man med Bunkeflomodellen, som handlar om att stödja en ny livsstil. Där har Bunkeflomodellen slagit igenom och har stort inflytande i skolorna, men även i företag, organisationer och hos enskilda individer i samhället. AB Hälsa + Kunskap! Sprider modellen till skolor och företag.

Det finns mycket att vinna på att få in utomhusvistelse i vardagen och på att få in sport, och aktivitet i stadsstrukturen. En upplevelsebaserad miljö leder naturligt till en upplevelsebaserad fritid, vilket genererar friskare och kreativare människor. När aktiviteten är inkorporerad i stadsmiljön bidrar den till en levande stadsbild.

Ett upplevelsebaserat liv kräver upplevelserika miljöer. Hur ser en utformning ut som är både stadsmässig och inbjuder till aktivitet? Idrottsplatser agerar luftrum, nödvändiga pauser i en tät stad. Att bevara de större idrottsplatserna är viktigt för att de befintliga idrottsföreningarna ska kunna fortsätta vistas på området. De många idrottsföreningarna är en tillgång för området, bidragande till en aktiv atmosfär, vilket kan föda intresse för aktivitet även utanför.

För att ge möjlighet för allmänheten att aktivera sig i området är det viktigt att det finns tillräckligt med ytor avsedda för aktivitet. För att spontan aktivitet ska uppstå, måste det finnas utrymme för det i vår vardagsmiljö.

Genom att bryta ner merparten av sportytorna till mindre enheter blir dessa ett urbant element, något som tillför en dimension till gatulivet. Sportytor i ett nytt format omdefinierar själva aktiviteten. Nya mått ger möjlighet för nya regler, vilket kan innebära ett mer lekfullt, kravlöst spel.

public plays

koncept

nackaringen

”Mina fokusgrupper och intervjuer med medlemmar ur den kreativa klassen avslöjar att de värderar aktiva utomhusaktiviteter mycket högt. De dras till platser och samhällen där det är vanligt att vistas och motionera utomhus – både för att de uppskattar sådana aktiviteter och för att det indikerar att platsen har egenskaper som passar en kreativ livsstil.”

Richard Florida, 2006, Uddevalla, sid 216

”Kultur är den byggda miljön, stråken, caféerna, mötesplatserna, men också evenemang och upplevelser. (...) Det är i staden och dess olika platser som olika grupper kommer i beröring med varandra.”

Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 86

”För att en park eller ett naturområde ska bli använt till vardags måste det ligga nära oss där vi bor, arbetar eller går i skolan”

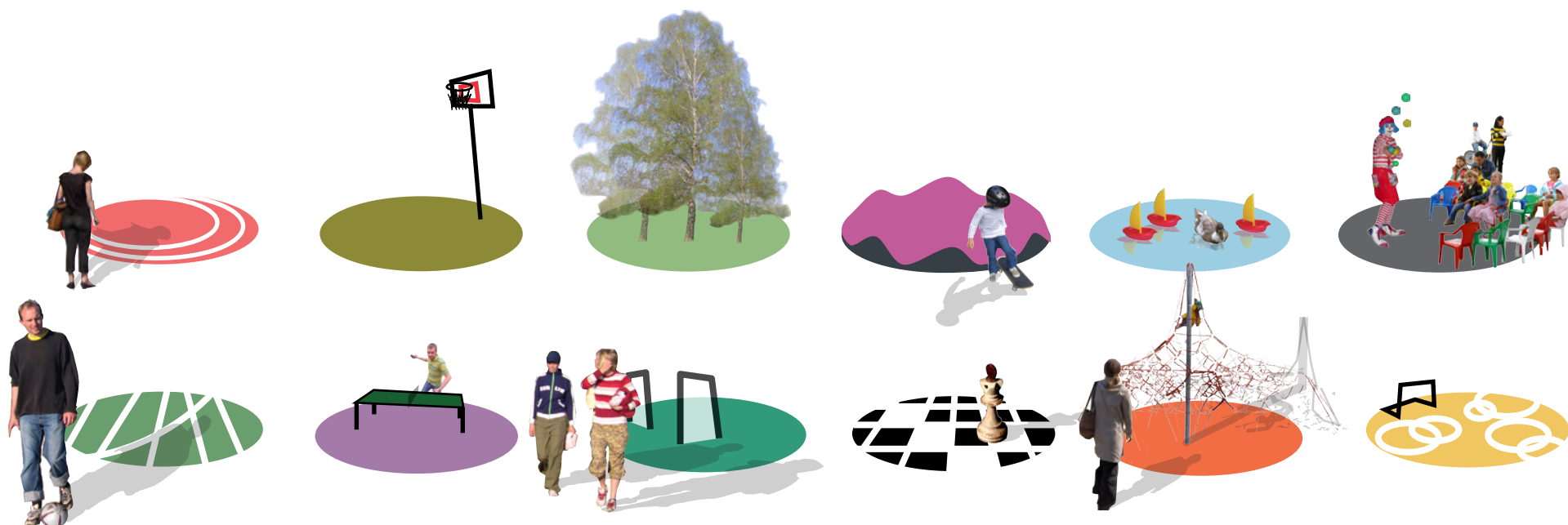
Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 84

Platserna ska tydligt signalera att de är avsedda för aktivitet. Vi vill ge platserna en tydlig form genom att markera aktiva platser med en Nackaring. Då denna aktivitetsring återkommer frekvent påminner den ständigt om sin existens och lockar till lek. Platserna är flexibla i sin användning och varierar i storlek och uttryck. Samma aktivitetsyta ska på så sätt vara en hybridplats och fungera lika bra för basket som för schackspel och för en gatumusikant likväl som för en skateboardåkare. Genom att förekomma frekvent i stadsdelens gatumiljö, ger den plats för många. Då denna aktivitetsring syns överallt påminner den ständigt om sin existens och lockar till aktivitet. På samma sätt som grillen plockas fram när vi känner grilldoften från grannen, kan aktivitet smitta av sig. Ambitionen är att aktivitet blir en livsstil i Nacka och att Nacka kännetecknas av aktiva, friska människor.

Genom att utforma de centrala platserna på ett sätt som tydligt visar att de välkomnar alla, ökar chansen för att den blir mer omtyckt och flitigare använd. I förslaget är utformningen av de offentliga rummen inte uteslutande. Det finns en öppenhet, en dynamik i användningen av platserna som gör att de aktiviteter som kan uppstå inte tillhör en viss grupp människor.

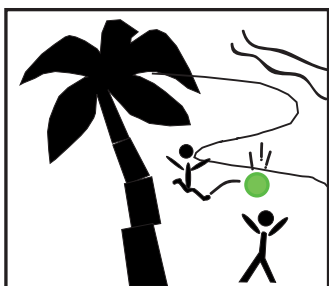
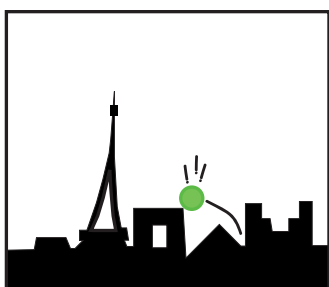
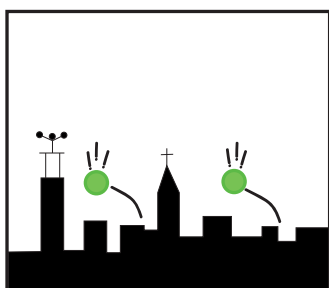
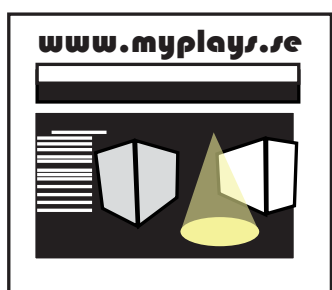
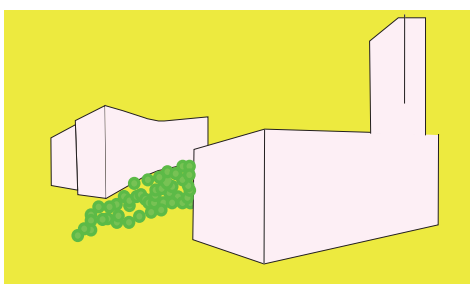
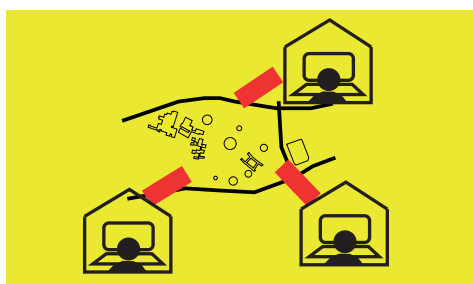
Ett område som Nacka centrum ska vara en plats för alla, oavsett vilken stadsdel eller världsdel man kommer från. Om möjligt kan boendet i området ha olika upplåtelseformer och lägenheter med olika storlekar, för att få så stor variation bland de boende som möjligt. Men oavsett om man är boende i området eller ej ska man känna sig lika välkommen att använda områdets offentliga delar.

Västra hamnen, i Malmö, är ett exempel på en ny stadsdel med offentliga ytor som används av boende från hela Malmö. På samma sätt skulle Nacka centrum kunna fungera, med boende för många, men med platser för alla, genom sin specifika identitet som aktivitetsplats.

public plays

koncept

”Öppenhet för varandra och för omvärlden stimulerar till en kreativ miljö, liksom till positiv utveckling och anpassning till nya förutsättningar. Ett medvetet arbete för att utveckla öppenhet leder till ökad mångfald i samhället. Förhoppningen är att visionen på sikt får ett sådant genomslag i samhällets olika delar att den skapar något som skulle kunna beskrivas som en Nacka-anda.” *Vision Nacka, sid 4. en skrift utgiven av Nacka kommun*

aktivering

Kring Nackaringen skapas möten, som betraktare och åskådare av det som sker i ringen är man en del av aktiviteten. I anslutning till aktivitetsplatserna kan det finnas platser att uppehålla sig på då mötet kring aktiviteten är viktig. De är en del av stadsstrukturen liksom övriga funktioner i staden; kaféer, affärer osv. Mötet vid platserna kan vara ett incitament till att sätta igång att spela. Lika gärna kan spelet vara en anledning till att träffas. Platserna blir intressantare om det finns chans till underhållning genom den aktivitet som sker och aktivitet kan också stimuleras genom chansen att visa upp sig för en publik.

Ett sätt att få igång spel kan vara att använda webbkameror på platserna. I dagens exhibitionistiska samhälle där man gärna syns i media, på bloggsidor och på vimmelbilder från helgens fester skulle webbkameror på aktivitetsplatsen kunna få många att använda platserna för att synas. De blir också ett forum för nya trender och rörelser, en inspirationskälla till ytterligare aktivering av staden. Webbplatserna, kan också användas för den som vill se var det är ledigt eller för den som vill se var det finns någon på plats att spela med. En utveckling av en sådan webbsida skulle kunna innebära möjligheter att registrera resultat och slå highscore.

Multibollar som fungerar för olika typer av sporter ska finnas på området. Med ständig tillgång på bollar är det lättare att när som helst få igång ett spel. Bollarna ska tillhöra Nacka och vara märkta med Nacka kommuns emblem. Om bollarna skulle föras från området behöver det inte ses som något problem utan kan fungera som ett utdelat visitkort som förmedlar den sportiga Nacka-andan. Bollarna kan, liksom de markerade platserna i sig, fungera som affischering för sitt eget ändamål och på så sätt påminna om den aktivitet de erbjuder. Visionen är en stad i rörelse, ett centrum där olika aktörer kan ges utrymme att utföra olika aktiviteter.

public plays

s t r u k t u r

”Att kunna förflytta sig i staden är en viktig förutsättning för att en stad ska fungera. Den hållbara staden är en stad som prioriterar de miljöanpassade transporterna (kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik) och låter människan vara i centrum. Vardagslivet fungerar då för flertalet även utan tillgång till bil och den fysiska aktiviteten är en naturlig del av dagen. Viktiga utgångspunkter för utvecklingen ska vara de lokala förutsättningarna, en helhetssyn vid planeringen och ett kontinuerligt arbete med människors attityder, beteenden och vanor. Varför är detta en viktig utmaning?

Förflyttningar påverkar människors vardag i hög grad; människan behöver förflytta sig för att nå olika former av service, arbete, skola, rekreation, fritidsaktiviteter och nöjen.....En fotgängarvänlig stad att trivas i och som uppmuntar till ”miljövänliga” förflyttningar innehåller platser där spontana möten kan uppstå.”

Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 81

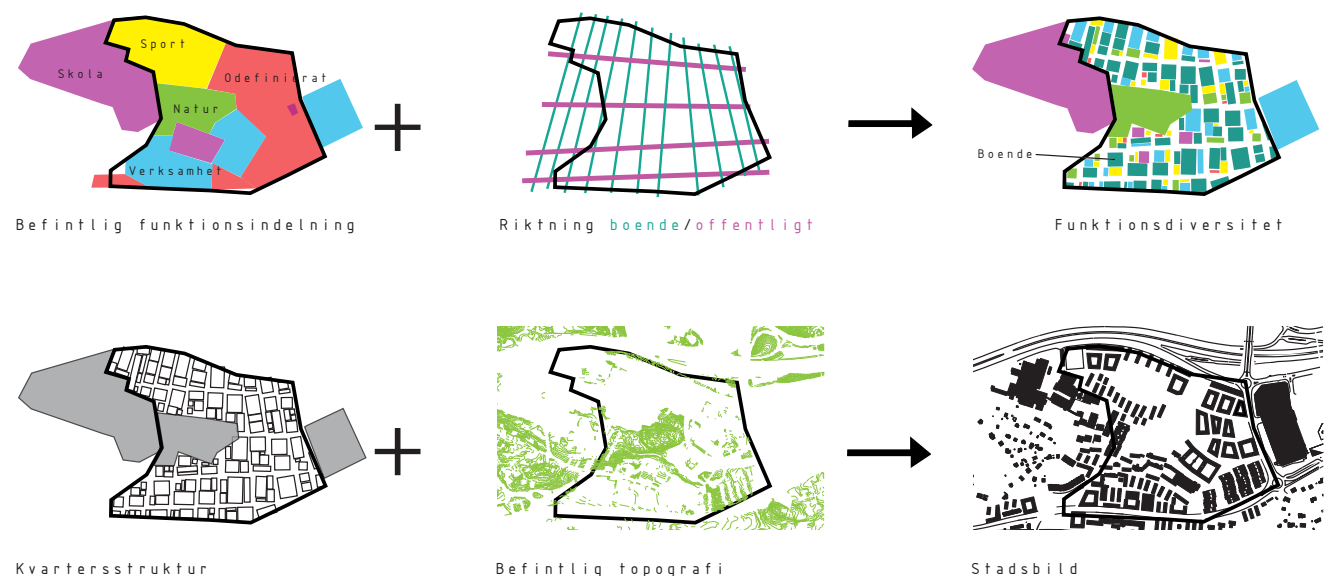
r ö r e l s e

Rörelsen i området stimuleras genom att folksamlade platser med stark dragningskraft, magnet, är förlagda i olika delar av området. Det möjliggör aktivitet under större delen av dygnet. Aktivitetsplatserna längs stråken får folk att stanna i området och bidrar till en livlig atmosfär. Stråken är förlagda med önskan om att de ska kunna passas användas gemensamt av många människor, trots olika utgångspunkt och mål. Genom att samla människor till gemensamma stråk blir de livligare och på så sätt handelsrikare och tryggare. Strukturen är beskaffad på ett sätt som främjar rörelse till fots och med cykel. Bebyggelsen är utformad så att den offentliga rörelsen har en riktning och boendet, det privata, den motsatta. I korsningen av dessa två rörelser uppstår den aktivitet som skapar urbanitet på platsen och det som utgör människors vardag.

I Nacka kommun finns stora naturområden och kopplingar till vattnet men det saknas naturliga knutpunkter. Bebyggelsen består av utspridda enklaver och kopplingar dem emellan saknas. Den platsen som förslaget avser är idag avskärmat av trafikleder, Värmdöleden i norr och Värmdövägen i söder. Platsen präglas av fragmentarisk planering, överdimensionerade trafiklösningar och dålig koppling till omgivningarna. Värmdövägen har idag ett språk som tillhör större motorleder och bidrar till tomtens avskurenhet. Den har potential att bli en stadsmässig huvudgata i området. Norr om Värmdöleden finns Ryssbergen, ett område med stora naturvärden. Andra tillgångar i området är Järlahöjden - en tallbevuxen höjd i hjärtat av området och det faktum att platsen idag besöks av många människor; elever på skolorna, besökare till Nacka Forum och stadshuset. Boende saknas idag helt och hållet på projektområdet. Söder om Värmdövägen finns bostadsområdet Järla sjö, byggt 2002, beläget vid vattnet.

”Det finns tydliga samband mellan tillgången på gröna områden och människors hälsa, upplevelsen av stress och barns utveckling. Natur och kulturupplevelser är en viktig del av vår identitet och livskvalitet. Tillgång till naturområden och möjligheter till friluftsliv ger förutsättningar för att förbättra folkhälsan och att öka miljömedvetandet. Människors närhet till attraktiva områden med rent vatten, ren luft och frihet från buller är därför betydelsefullt för en hållbar stadsutveckling. Tätortsnaturen är vardagsnatur för många människor, som lätt kan nå den till fots eller med cykel.”

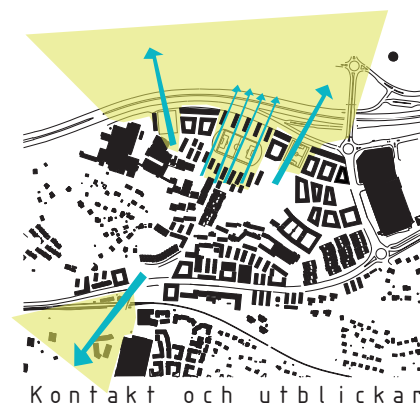
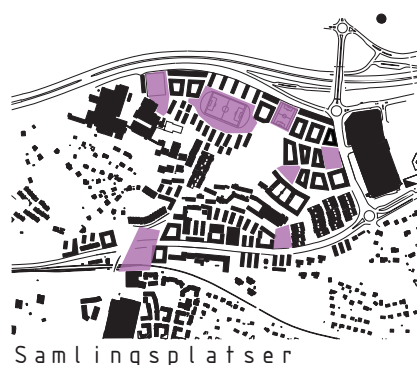
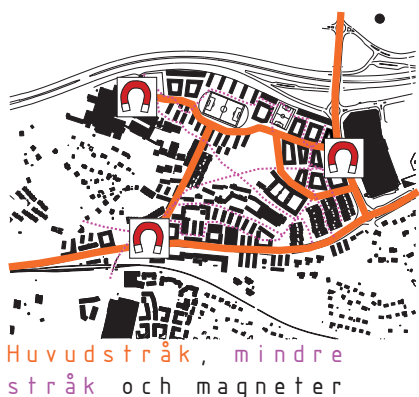
Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 84

public plays

struktur

strukturella huvuddrag

- Den sammanlänkande och identitetskapande funktionen på platsen blir ytor för sportaktivitet – ”Nackaringen”
- Vikdalsvägen och Värmdöleden ges ett mer stadsmässigt formspråk med bebyggelse på båda sidor av vägen och alléplantering.
- De starka magneterna i området, Skolan, Nacka Forum och Tunnelbanestationen tydliggörs med öppna offentliga platser. Stråken genom området leder mellan dessa platser och kantas av mindre aktivitetsplatser.

Den befintliga Järla höjd kompletteras med en ny parkdel som får en tydligt urban karaktär. Parken sträcker sig över Värmdövägen i sydlig riktning och får på så sätt utgöra en stark länk till Järlasjön och bebyggelsen söder om vägen. Parken är en utveckling av den tidigare planskilda trafiklösningen över Värmdövägen och tillvaratar höjdskillnaderna på platsen. Den gamla trafikbron ersätts med en enklare korsning som bättre överensstämmer med Värmdövägens nya stadsmässiga karaktär. Den nya delen tillsammans med det befintliga naturområdet utgör ett centralt grönt rum som bildar stommen för det nya Nacka centrum. Platsen under parkbron blir den nya kollektivtrafikstationen med strategiskt läge för tunnelbana, bussar, och planerad utbyggnad av Saltsjöbanan. (www.danvikslosen.se 070607)

Stadsstrukturen är utformad så att den tar tillvara det öppna gröna rum som Ryssbergen utgör, med utblickar och siktlinjer ut i landskapet. Den täta urbana strukturen förtydligar och förstärker kvaliteterna i de naturområden som sparas. Bebyggelsen har olika karaktär i olika delar av området, detta för att skapa orienterbarhet och variation och för att skapa en koppling till omgivande bebyggelse.

”...Stadens gröna struktur lockar också många till promenader för att få motion, rasta hunden eller bara koppla av. För andra är parker och naturområden platser som skänker en stunds stillhet och vila”

stadstradgardsmastare.org/godastaden.htm
2/5 2007 Agenda för en grönare stad

”Förtätningen av bebyggelsen sker ofta på bekostnad av gröna områden, som lätt betraktas som markreserv för exploateringar”

Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 85

”Städernas grönska hjälper människor att orientera sig i staden och fungerar som landmärken. Den delar staden i fattbara delar och binder samtidigt samman till en helhet.”

Boverket, 2004, Karlskrona, sid. 85

Grundstrukturen på platsen ska fungera som en stomme som kan bestå, trots att byggnader och hela kvarter kan förändras, byta utseende och funktion. En del av naturen i centrum av arbetsområdet, och även ett antal värdefulla byggnader bevaras och hjälper nya byggnader och platsbildningar att förankras på platsen och får betydelse i dragningar av vägar och stråk i området. Ny bebyggelse och nya platsbildningar förstärker dessa.

Kring Nacka finns flera naturområden som är värda att bevara. Då projektområdet ligger i den centrala delen av Nacka är den föreslagna bebyggelsen tät inomområdet. Inom området sparas även värdefull natur för att höja vistelsevärden i området. Gröna områden hjälper staden att andas och gör orienteringen i området lättare. De gröna ytorna är tydligt definierade av den omgivande bebyggelsen, även de naturliga delar som bevaras, så att värdet av dem förstärks.

Grundstrukturen på platsen ska fungera som en stomme som kan bestå, trots att byggnader och hela kvarter kan förändras, byta utseende och funktion. En del av naturen i centrum av arbetsområdet, och även ett antal värdefulla byggnader bevaras och bidrar till dragningar av vägar och stråk i området. Ny bebyggelse och nya platsbildningar förstärker dessa.

Strukturen lämnar plats för olika arkitekter och medborgare att involveras. Inom kommunen finns det en vilja att föra en dialog med berörda medborgargrupper. De funktionsseparerande ytorna i staden minskar. Ytor som kan användas till olika aktiviteter har rörelse större delar av dygnet. Genom att förlägga idrott och bostäder till samma kvarter ger de olika funktionerna liv åt varandra. (Artikel Tidskriften RUM, nr 1 2007)

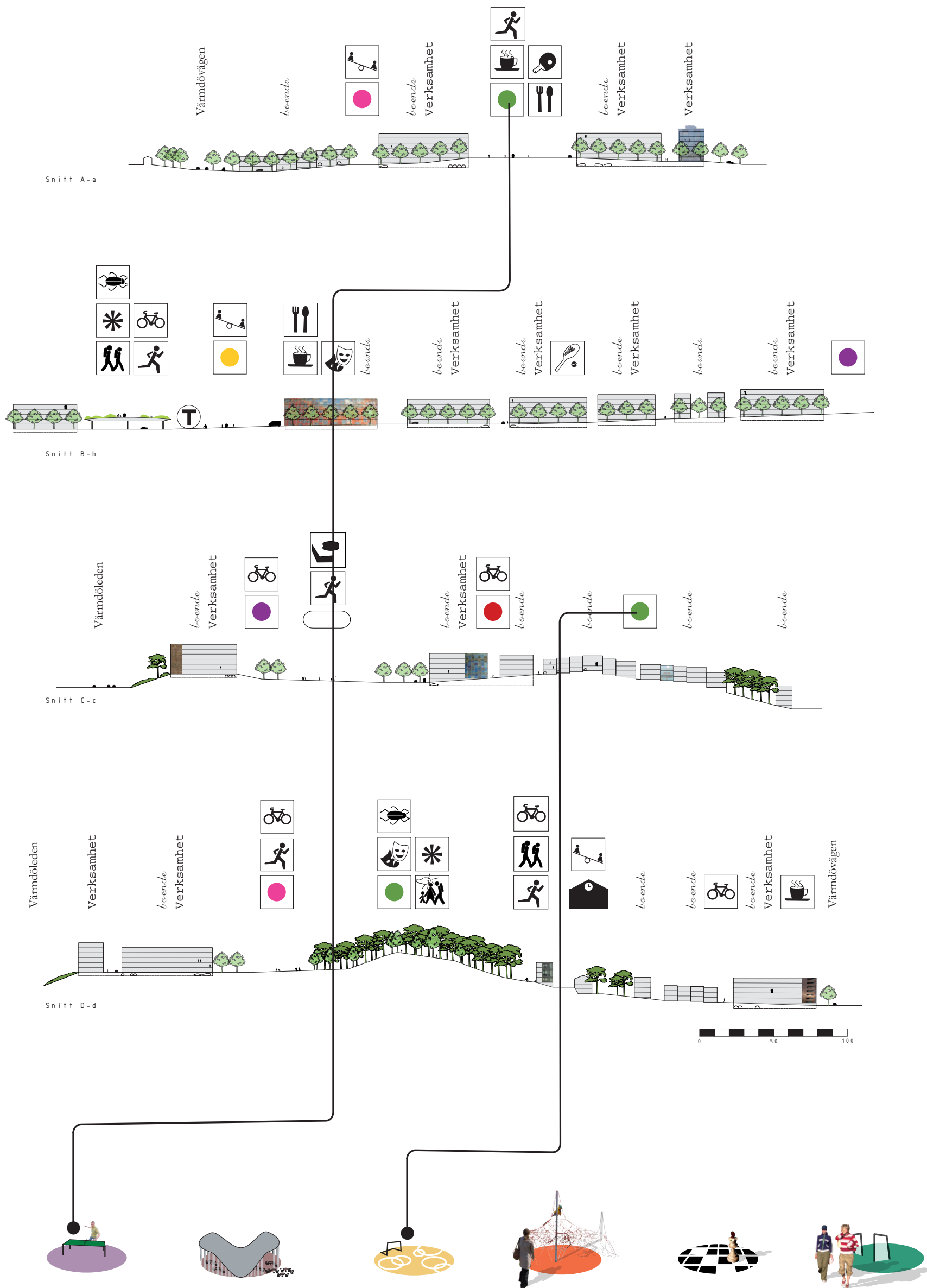
public plays

struktur:
illustrationsplan

A decorative graphic consisting of several overlapping circles and dots in various colors including green, blue, yellow, red, and grey, arranged in a scattered pattern.

struktur:
schnitt

Tävlingsmomentet har bidragit med ett förhållningssätt till gestaltningsuppgiften som till stor del präglat resultatet i kandidatuppsatsen. Det har drivit idéerna bakom arbetet till sin spets och tvingat fram en tydlighet. Vi har genom uppsatsen kunnat testa våra kunskaper och vår förmåga att forma vårt eget innehåll.

Vi har arbetat konceptuellt, vilket har inneburit ett experimentiellt sätt att förhålla sig till stadsbyggnad. Genom att hålla konceptet högt under lång tid av arbetsprocessen, syns konceptet väl i resultatet. Att endast undersöka det som faller inom ramarna för konceptet och att undersöka ytterligheter ger inte alla svaren på hur en framtida utveckling kan se ut, men kan fungera som en öppning för en givande dialog kring staden och den offentliga platsens funktion. Det är ett arbetssätt som stimulerar ett kreativt tänkande och som föder nya idéer. Efter en tids arbete och diskussion kan de mest utopiska idéerna kännas rimliga. På samma sätt bör stora mål kunna nås i en verklig situation med god kommunikation och förståelse mellan berörda parter. Det handlar om att tro på - och kommunicera sin idé fullt ut.

Genom att applicera den konceptuella lösningen i en planstruktur undersökte vi vilka fysiska konsekvenser ett koncept, med andra dimensioner än en spatial form, kan få när det landar i en gestaltning. Diskussioner som förts med handledare har till stor del hjälpt oss att precisera de viktigaste momenten och omsätta dem i en rumslig form.

Att utgå ifrån den hållbara människan är ett sätt att arbeta med den hållbara staden, men långt ifrån en fullständig lösning. I arbetet kopplar vi samman den hållbara människan med den aktiva människan. Det kan tyckas osannolikt att alla skulle ta del av den aktivitet, som ett område som det vi presenterar, kan erbjuda. Att planera för aktivitet kan tyckas som vara ett arbetssätt som utesluter en stor grupp människor. Det kan dock finnas fördelar med en aktiv stad även för den som inte själv är aktiv.

På vilka platser passar det att applicera konceptet ”Public Plays”? Det är inte meningen att ”Public Plays” ska användas i storstäder där det redan finns folk i rörelse och en stadsmässig puls. Inte heller ser vi det som meningsfullt att jobba med konceptet i mindre orter där man önskar en stillsam miljö. I Nacka centrum finns det skolor, sportarenor och köpcentrum, men den stadsmässiga känslan av människor i rörelse saknas. ”Public Plays” passar på platser som liksom Nacka centrum, har mycket folk i omlopp, men saknar offentliga stråk och platser för umgänge. Där man önskar en mer stadsmässig atmosfär med liv och rörelse och därför vill få folk att uppehålla sig längre på de gemensamma ytorna. Att rörelsen i området sker till fots och cykel i så stor utsträckning som möjligt är inte enbart bra för hälsa och miljö. Det bidrar också till fler möten och en tillgängligare miljö.

Gestaltningen i förslaget kan möjligtvis tyckas överdrivet tydlig med sina ringar som markerar ut de aktiva platserna. Vår förhoppning är att de ska användas som signaler för att göra invånare och besökare medvetna om att stadsrummet får användas till aktivitet. Då aktivitet i stadsrummet blivit en vana kanske ringarna inte längre är nödvändiga och aktivitet kan uppstå även utanför ringarna i större grad än tidigare. På samma sätt kan bollar som släpps ut i staden uppmuntra till aktivitet även om man i framtiden kommer att använda egna redskap.

public plays

källor och
litteratur

L i t t e r a t u r

Boverket, 2004, *Hållbara städer och tätorter i Sverige – förslag till strategi*, Landskrona

Broms Wessel, Ola; Tunström, Moa; Bradley, Karin, 2005, *Bor vi i samma stad? - om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*, Stockholm

Florida, Richard, 2006, *Den kreativa klassens framväxt*, Udddevalla

Vision Nacka, en skrift utgiven av Nacka kommun

E l e k t r o n i s k a   k ä l l o r

<http://www.movium.slu.se/Ledare/lasmer.cfm?31>, 20070421

<http://stadstradgardsmastare.org/godastaden.htm>, 20070421

http://www.bunkeflomodellen.com/bunke_model_long.aspx sid 2. 070525

public plays

offentlig arena för aktivitet

KONCEPT: sport och aktivitet som offentlig mötesplats.

Genom en utformning som stimulerar aktivitet skapar man möjlighet för att händelser ska uppstå på ett spontant och lättillgängligt sätt; integrerat i stadsväven som ett urbant element. En aktivering av det offentliga rummet gör att alla är delaktiga i att skapa gatukultur. Fysisk aktivitet kan på så sätt bli en demokratisk arena för möten och ett formgivande element i staden.

YTINDELNING: befintliga funktioner blandas med boende och den nya bebyggelsen placeras så att riktningen för det p rivata och det offentliga korsas. Det tillsammans med tydliga magneten skapar naturliga rörelsemönster.

STADSBILD: en traditionell kvartersstruktur som är anpassad till den befintliga topografin skapar en organisk stadsväv.

Förslaget är en tolkning av begreppet hållbarhet som sätter människan i fokus. Staden är en spegling av dess invånare; invånarna är en spegling av sin stad; en aktiv stad är en hållbar stad.

”Människan leker bara när hon i ordets fullaste benärkelse är människa, och hon är helt och hållet människa bara när hon leker”

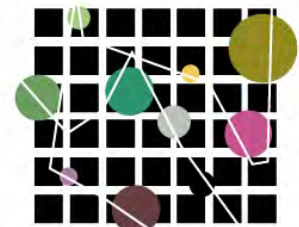
Johan Huizinga, Den lekande människan, 1938

Den konventionella idrottsplatsen..

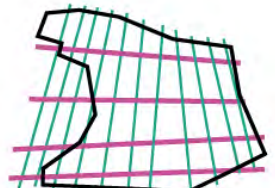
...uppbruten i mindre stukturer med större flexibilitet..

...som integreras som ett stadselement i en tydligt definierad struktur.

Befintlig funktionsindelning

Riktning boende/offentligt

Funktionsdiversitet

Kvartersstruktur

Befintlig topografi

Stadsbild

Huvudstråk, mindre stråk och magneten

Samlingsplatser

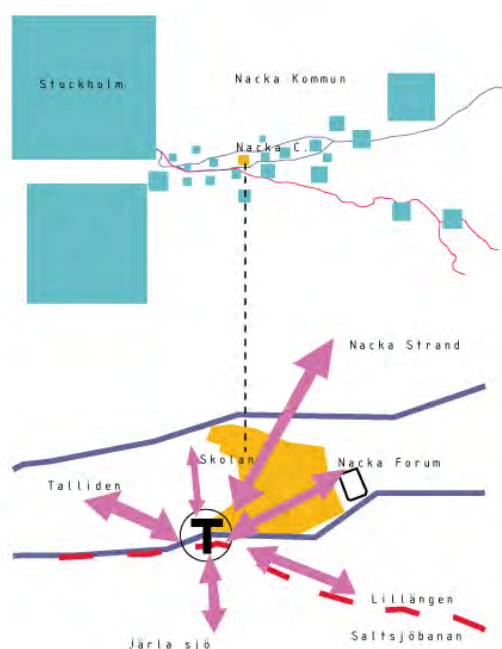

Kontakt och utblickar

Parkstråk

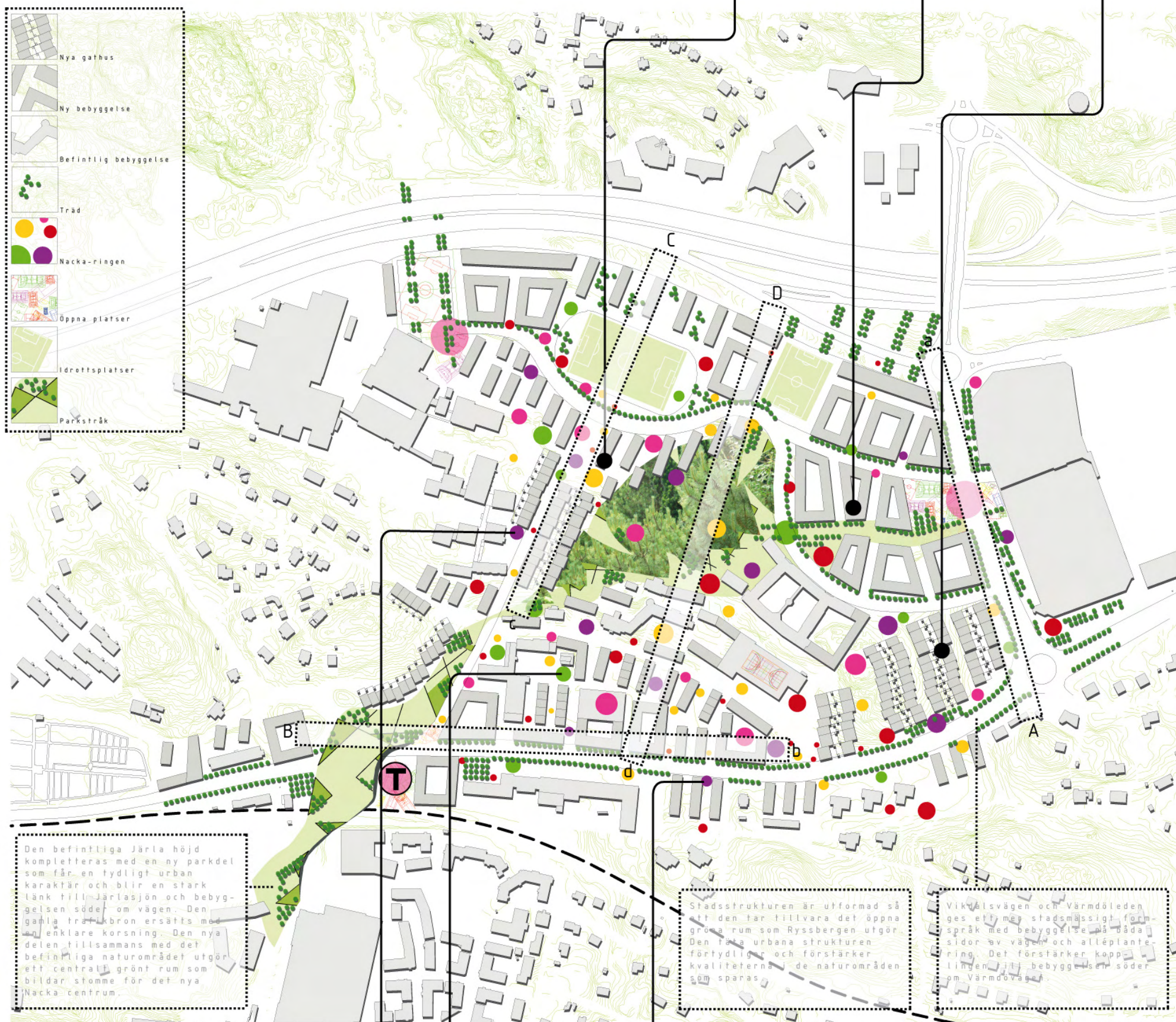
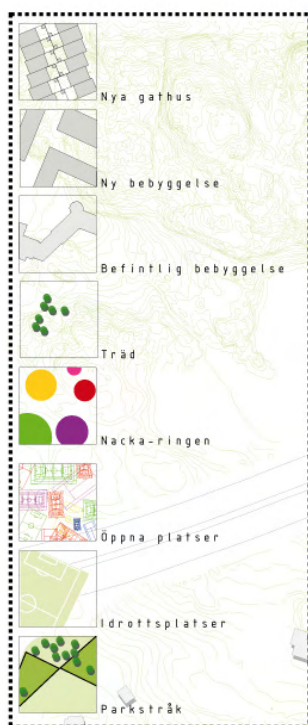
TUNNELBANAN: en av de starkaste magneterna i området är tunnelbanan. Den är placerad så att den, tillsammans med parkstråket utgör en länk mellan den befintliga och den nya bebyggelsen i Nacka. Parkstråket i sin tur knyter ihop Järla sjö i söder med Nacka strand och Ryssbergen i norr. I placeringen av tunnelbanestationen finns den planerade utbyggnaden av Saltsjöbanan med i beräkningen.

NACKA PUBLIC PLAYS BOARD 1

Kvarterstrukturen växlar i karaktär i olika delar av området. Det skapar orienterbarhet och identitet åt de olika platserna och gör kopplingen till omgivande områden tydlig.

Den befintliga Järila höjd kompletteras med en ny parkdel som får en tydligt urban karaktär och blir en stark länk till Järlasjön och bebyggelsen söder om vägen. Den gamla trafikbron ersätts med enklare korsning. Den nya delen tillsammans med det befintliga naturområdet utgör ett centralt grönt rum som bildar stomme för det nya Nacka centrum.

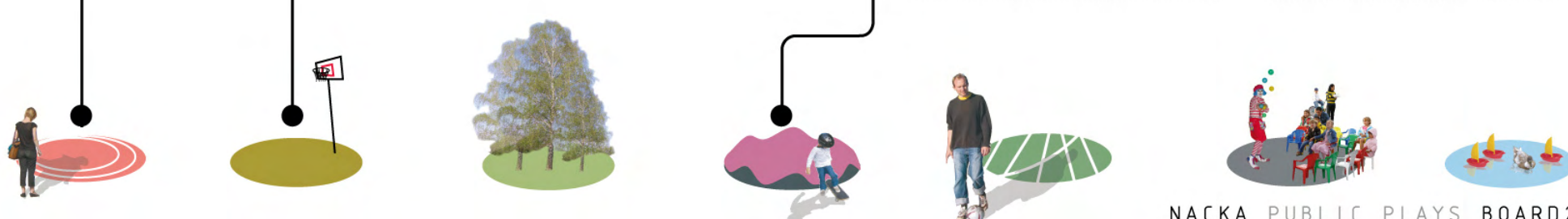
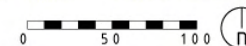
Platsen är idag avskärmad av trafikleder, Värmdöleden och Värmdövägen. Norr om Värmdöleden finns Ryssbergen, ett område med stora naturvärden. Söder om Värmdövägen finns Järila sjö. Platsen präglas idag av fragmentarisk planering, överdimensionerade trafiklösningar och dålig koppling till omgivningarna.

Stadsstrukturen är utformad så att den får tillvara det öppna gröna rum som Ryssbergen utgör. Den nya urbana strukturen förtydligar och förstärker kvalitetserna i de naturområden som sparas.

Värmdövägen och Värmdöleden ges ett mer stadsmässigt formspråk med bebyggelse på båda sidor av vägen och alléplantering. Det förstärker kopplingen till bebyggelsen söder om Värmdövägen.

Rörelsen i området stimuleras genom att folksamlade platser, magneter, med stark dragningskraft är förlagda i olika delar av området. Det möjliggör aktivitet under större delen av dygnet. Aktivitetsplatserna längs rörelsestråken får folk att stanna i området och bidrar till en livlig atmosfär. Bebyggelsestrukturen är utformad på ett sätt som främjar rörelse till fots och med cykel.

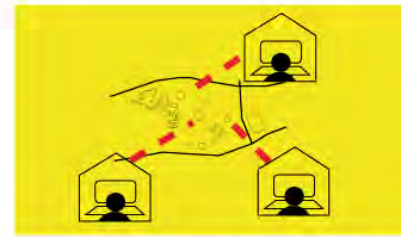
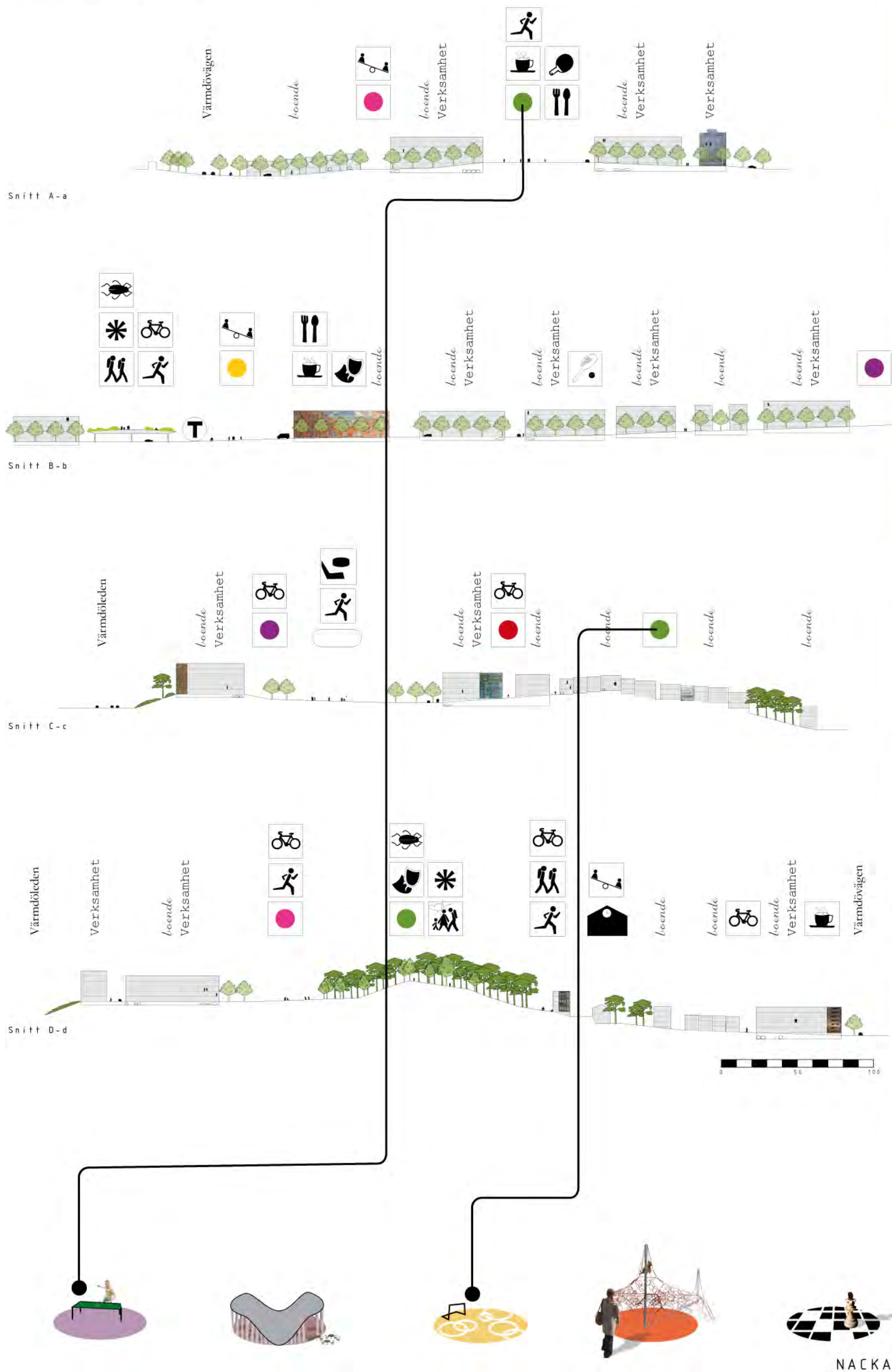
Nacka Centrum:
950 lägenheter
145 gathus
15000 kvm kontor

public plays

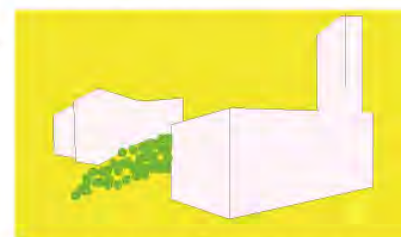
offentlig arena för aktivitet

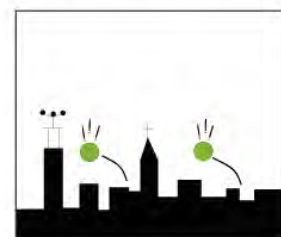
Ett sätt att få igång spel kan vara att använda webbkameror på platserna. I dagens exhibitionistiska samhälle skulle man få möjlighet att synas inför en större publik.

En utveckling av webbsidan skulle kunna innebära möjlighet att registrera resultat och slå highscore.

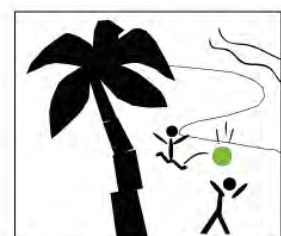
Bollar kan finnas tillgängliga i anslutning till aktivitetsplatserna. Nackabollen blir visitkortet för det aktiva Nacka centrum. Vid närvaron av en boll är det spontana spelet inte långt borta.

Var hamnar bollen när den försvinner? Spelar ingen roll. Hamnar den i Stockholm...

...eller i Paris...

...eller på semester på Las Palmas så är Nacka ständigt synligt.